

LE CORBUSIER, SÍNTESI DE LES ARTS I UTOPIA

Carme Ortíz

Charles-Edouard Jeanneret, més conegut pel pseudònim de Le Corbusier, és un dels personatges clau de la concepció artística d'aquest segle dins el món de les arts en general i de l'arquitectura en particular.

En motiu del centenari del seu naixement (La Chaux-de-Fons, 1887 - Cap Martin, 1965) s'han organitzat gran quantitat d'actes arreu —exposicions, cicles de conferències...— reconeixement i homenatge merescut a la important tasca realitzada per aquest creador polifacètic. Així, a principi d'aquest any vàrem poder veure a la sala d'exposicions del Col·legi d'Arquitectes de Girona la mostra "Le Corbusier, 1887-1965"; ara, en les activitats culturals d'aquesta tardor a Barcelona podem veure un dels últims actes dins la commemoració del centenari d'aquest arquitecte suís, l'exposició "L'aventura de Le Corbusier 1887-1965", que té lloc al Palau de la Virreina i la Fundació Miró, organitzada conjuntament entre el Centre Pompidou de París i l'Ajuntament de Barcelona. A través de documents, maquetes, dibuixos, fotografies, mobiliari, escultures, pintures i altres elements que formen l'exposició se'ns proporciona una imatge sintètica però clara de la tasca d'aquest personatge que podem definir d'artista global.

Home de formació acadèmica —estudia a l'Escola de Beaux-Arts de la Chaux-de-Fonds de 1901 a 1907—, no deixa mai de banda les possibilitats que li oferia la nova tècnica que anava sorgint d'una societat en constant evolució i renovació, situació producte d'una ràpida transformació social. Actitud personal que no desaprovava cap de les situacions idònies —viatges, contactes amb altres arquitectes i artistes...—, cap dels coneixements rebuts i les experiències viscudes per aprendre i investigar de manera oberta. Actitud que es transllueix en el perfil de la seva obra i

li dona un caràcter discursiu, en *continua evolució, on és manifest un diàleg entre disciplines, donat la seva versatilitat per treballar de la mateixa manera un quadre, una escultura, un edifici, projectar una ciutat o escriure un llibre.*

Anhel de coneixement interdisciplinari del qual es desprèn un esperit humanista —un dels únics d'aquest segle—. Sota l'evolució que provoca en les formes i concepcions arquitectòniques, hi trobem un discurs únic, coherent, ordenat però també utòpic que té com a centre *l'home, d'aquí el seu invent del conegut modulator*, submergint alhora la seva recerca en el debat obert a principi de segle de forma-funció, i arribant a assolir en el procés la síntesi i convertint-se en un gran defensor de la *síntesi de les arts*, sempre en la seva funció utilitària, deixant de banda el seu aspecte més lúdic i decoratiu. No podem oblidar, però, que el seu concepte funcional de l'habitacler junt a la "màquina de viure" també la "màquina d'emocionar", ja que tenia molt en compte els seus aspectes psicològics i estètics.

Mostra d'aquesta manera de sentir i de fer és el llegat que ens ha deixat tant les obres realitzades com les que han quedat com idees esbossades, projectes no realitzats —bon exemple són la casa Domin-no (1914), la Maison Citroën (1920), obres dels seus inicis concebudes ja dins els paràmetres racionalistes i funcionals—, o la seva proposta de crear una ciutat nova, un dels projectes més conceptuals, mai realitzat, és el Pla Obus per Alger, dins un seguit de propostes que va anar desenvolupant des de 1929 a 1934, entre ells el Pla Macià (1933) per Barcelona, que es va definir sota les seves directrius junt amb els seus seguidors Josep Lluís Sert i Josep Torres Clavé; la síntesi dels seus estudis serà la "Unité d'habitation" (1945-52) de Marsella, on edifici-ciutat es conformen com una única peça autònoma, la voluntat d'inno-

vació es transllueix fins a les seves últimes obres, un bon exemple és la capella de Nôtre Dame du Haute de Rochamp (1950-54). En resum, un gran creador del nostre segle que ha influenciat sens dubte l'estètica contemporània on predomina avui un sentit eclèctic que necessita, però, iniciatives revisions per continuar evolucionant.

ELS RUBAIYAT MODERNISTES

Miquel Pairoli

A la darrera Fira del Llibre d'Ocasí Antic i Modern, que es fa cada any al setembre al Passeig de Gràcia, de Barcelona, vaig trobar un llibre que feia anys que buscava, la traducció catalana dels *Rubaiyat* del poeta persa Omar Kayyam (1040-1123). Aquesta traducció, que és la primera que es va fer a una llengua ibèrica, va sortir publicada a la Biblioteca Popular de L'Avenç l'any 1907. És un llibre curiós i molt propi d'aquella època. El llibre es titula *Estances* i l'edició i la traducció són a càrrec de R. Vives Pastor. Hi ha una breu carta-pròleg de Joan Maragall, com corresponia a l'època, i un pròleg-pròleg del mateix Vives, entre ingenu i fantasiós, que procura deixar el lector en un estat d'ànim suficientment excitat com per posar-se a llegir poesia persa de l'edat mitjana. (Al 1907, Pèrsia encara devia ser un país fabulós, perquè no sortia com ara, cada dia, al "Telenotícies").

Precedeixen la traducció un poema del mateix Vives, no pas menyspreable, adreçat a Kayyam, i un altre poema també del traductor, en què dedica el llibre a una dama irlandesa que es diu

ESTUDIANTS NOCTURNS, ESTUDIANTS NOCTÀMBULS

Lluís Lucero i Comas

Bertha St. George, aspecte que, a part de les implicacions personals que pogués tenir, no sorprèn tant si es considera que una de les fonts de la traducció de Vives és la versió anglesa del poeta irlandès Edward Fitzgerald, la qual, publicada en primera edició l'any 1859, va ser la que va donar a conèixer els *Rubaiyat* a Occident. Vives, a més d'aquesta traducció es va servir de la versió francesa que va fer l'arabista Jean-Baptiste Nicolas, que es va publicar el 1867. De croses a la seva traducció, Vives no només en posa a davant, sinó també a darrera. Després de traduir 152 rubaiyat i un epíleg, Vives encara hi afegeix un poema propi titulat *Adéu del traductor*, un breu aparat de notes i una mena de colofó en què es vol deixar ben clar que la seva traducció ha estat la primera que s'ha fet a l'Estat espanyol i que, la que al mateix any va publicar l'editorial Renacimiento, de Madrid, obra de Martínez Sierra, a més de ser escapçada i en prosa, és posterior a la seva.

La traducció de Vives, en quartets alexandrins, de vegades de rima encadenada, de vegades de rima encruada, és acceptable dintre de les coordenades d'aquell català ple de jorns i d'aïmies característic de l'època. Potser Kayyam hi perd aquella força hedonista i aquell dramatism que té en altres traduccions —com la mexicana de Gibert i Navarro, que és la millor que conec—, potser un concepte una mica babau del lirisme hi fa més mal que bé, però no es pot pas dir que sigui una mala traducció. De mostra serveixi aquest *rubaiyat*, que va ser un dels que va complaure més don Joan Maragall, potser perquè li féu evocar la condemna de Joan Garí. "Aquest món, fet de llum de sol i de tenebres, / és l'eternal cacera del caçador infinit, / i els jorns passen furients com corredores llebres / empaitades sens treva pels goços de la nit".

V aig llegir, ja fa temps, en un dels diaris de la ciutat un article on es revelava que un tant per cent molt elevat —més d'un cinquanta, em sembla recordar— dels noctàmbuls gironins d'entre setmana eren estudiants. No cal recórrer a les estadístiques per adonar-se d'aquest fet, n'hi ha prou amb deixar-se caure un dijous qualsevol —seria, potser, la millor manera de fer-s'hi un lloc— per qualsevol de les discoteques o bars, de moda o no, de la ciutat. La meva intenció no és, però, posar-vos al dia de les mogudes nocturnes gironines.

No m'han agradat mai les etiquetes —de marques, ja se n'ha parlat prou, darrerament— i per això provaré de deformat-ne alguna. Els estudiants nocturns són els que segueixen estudis diürns, i els diürns els que els segueixen nocturns. No us esvereu, tot té explicació, però no penseu pas que l'hagueu trobada donant la culpa a una errada d'impremta.

En els anomenats estudis diürns les classes es desenvolupen al matí i/o a la tarda, i en els nocturns, al vespre i a la nit, lògicament. Si acceptem com a definició vàlida d'estudiant la que diu que un estudiant és algú que estudia —podria trobar-ne d'altres, com ara: individu que es passa mitja vida estudiant i l'altra mitja a les llistes de l'INEM— hem d'admetre que qui va a classe quan és clar ha d'estudiar quan és fosc, i viceversa.

Em direu, potser, que les classes no els ocupen pas totes les hores de claror o de foscor i que, per tant, poden dedicar les que resten a fer-ho. I jo us diré que uns, els que van a classe de dia, utilitzen el que els resta de claror o per dormir i recuperar forces per la propera sortida nocturna, o per anar al cine, a donar un volt, o en el millor dels casos per buscar llibres a la biblioteca, fer alguna activitat complementària o fins i tot —i no són rars els casos— per treballar, no sé, però si per fi-

nançar-se els estudis o les farres; i que els altres, els que van a classe de nit, l'utilitzen majoritàriament per treballar, i no pas només per finançar-se estudis o farres, sinó més aviat per mantenir-se o mantenir una família.

Però bé, jo també m'ho pregunto a hores d'ara, com lliga tot això amb els estudiants noctàmbuls? Tot arribarà, tard o d'hora.

No caldrà pas, em sembla, que aclareixi què és un noctàmbul, però per si de cas ho farà. Un noctàmbul és una persona a la qual agrada sortir de nits, o encara millor, una persona que, si pogués, dormiria tot el dia i consagraria les nits a la música eixordadora, a les cues per entrar i a les converses a crits, a la suor, al fum i a l'alcohol. Així doncs, un estudiant noctàmbul és un estrany individu que va a classe als bars i estudia a les discoteques.

Tot aquest galimaties pretén demostrar més o menys que quasi tot estudiant té un horari molt flexible de treball, des del moment que és ell mateix qui se'l fa i que no té ningú que el colli de prop, deixant de banda, si paguen els estudis, els pares, que sempre poden tallar el raig de l'aixeta. Per tant és lògic que un gran nombre de noctàmbuls gironins d'entre setmana siguin estudiants, tant nocturns com diürns, ja que tant o més bo és esbravar-se després d'unes hores d'estudi com d'unes classes.